Адамович В. Л. Эколого-фаунистические особенности природных очагов туляремии на Волыни : Автореф. дис. ... канд. биол. наук. — М., 1967. — С. 22.

Акимов И. А., Небогаткин И. В. Иксодовые клещи (Ixodidae, Acarina) и болезнь Лайма в Украине // Вестн. зоологии. — 1995. — N 1 — С. 73-75.

Вшивков Ф. Н. К фауне и экологии иксодовых клещей диких позвоночных животных Крыма // Изв. Крым. пед. ин-та. — 1958. — 31. — С. 47-61.

Емчук Е. М. Фауна Украины. Иксодовые клещи. — Киев: Изд-во АН УССР, 1960. — 163 с.

Клюшкина Е. А. Обнаружение Amblyomma gemma Don (Ixodidae) в Крыму // Паразитология. — 1972. — Вып. 3. — С. 306.

Небогаткин И.В. Об отсутствии на Украине таежного клеща (Ixodes persulcatus) и исчезновении быколюба (Boophilus annulatus) // Вестн. зоологии. — 1993. — N 2. — С. 76-78.

Туляремия (организационно-методические материалы). — М: Медгиз, — 1954. — 184 с.

Филиппова Н. А. Ixodes eldaricus и его распространение на юге СССР. — Паразитология. — 1974. — **8**, вып. 6. — С. 504—514.

Филиппова Н. А. Иксодовые клещи подсемейства Ixodinae // Паукообразные — Л. : Наука. — 1977. — 396 с. — (Фауна СССР. Т. 4, вып.3).

Филиппова Н. А. Таксономический состав клещей сем. Ixodidae (Acarina, Parasitiformes) в фауне СССР и перспективы его изучения // Паразитологический сб. — Л. : Наука, 1984. — 32. — С. 61-78.

Филиппова Н. А., Успенская И. Г. К видовой самостоятельности Ixodes kaiseri Arthur, 1957 (Ixodoidea, Ixodidae) // Паразитология. — 1973. — **7**, вып. 3. — С. 3-13.

Liebisch A. Transport of ticks and diseases between Europe. Africa and the Near East // Proc. Abstr. 19 Int. Congr. Entomol., Beijing, June 28 — July 4, 1992. — Beijing, 1992. — P. 907.

ЗАМЕТКА

Бурий ведмідь (*Ursus arctos* L.) в Українському Поліссі. [Brown Bear (*Ursus arctos*) in the Polissian Natural Reserve]. — Ведмідь був звичайним мешканцем Полісся ще на початку XX ст. Зараз про це нагадують лише залишки захистних щитів проти нападу звіра на вулик-колоду, що збереглись на деяких старих деревах. Вид зник на території Українського Полісся ще у 20-х рр. Проте час від часу, як у білоруському, так і в українському Поліссі, регулярно з'являються зайшлі особини. Так, під час Великої Вітчизняної війни на території сучасного Поліського заповідника з'явився ведмідь, який харчувався трупами людей. Втративши згодом страх і перед живими людьми, ведмідь довгий час тероризував місцеве населення своїм зухвалим переслідуванням. Після невдалої спроби партизан відстріляти звіра, він пішов геть. Можливо, саме його незабаром відстріляли поблизу с. Тонежська Рудня, що у Білорусії. У повоєнний час ведмедів та їх сліди періодично відмічали в різних районах Українського Полісся аж до кінця 80-х рр. Зокрема, в середині 80-х рр. сліди трьох ведмедів зареєстровано в Білорусії всього в 10—20 км від межі Поліського заповідника. Одного з них було вбито, і його опудало зараз зберігається в експозиції музею Прип'ятського заповідника. Інший звір цієї ж групи пішов на південь, його було зафіксовано у 5 км від східної межі заповідника. В ці ж роки сліди поодиноких особин *Ursus arctos* (можливо, одного й того самого звіра) зареєстровано у Дубровицькому та Рокитнянському р-нах Рівненщини. На півночі Сумщини, де проходить південна межа сучасного поширення виду, ведмежі сліди трапляються досить регулярно.

Характерною особливістю поведінки більшості ведмедів є регулярні переходи з одного місця на інше. Ймовірно, саме цим і пояснюються згадані вище появи звірів за межами свого сучасного ареалу. В усіх випадках їх перебування у регіоні було короткочасним, насамперед, через вкрай негативне ставлення до них людей. Одна з причин такої антипатії - поширення бортництва. Ведмідь швидко реколонізував би Полісся, якби не протидія людини. — **С. М. Жила** (Поліський природний заповідник).